

Мотивація до спортивної діяльності підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо та велотуризмом

Пруднікова М.С., Мулик К.В.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Мета: визначити потреби та рівень мотивації до тренувальних занять підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо та велотуризмом. **Матеріал і методи.** В дослідженні прийняли участь 51 спортсмен I-II розрядів, з них 26 тхеквондистів і 25 велотуристів. Використовувалися загальноприйняті методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; педагогічні та психологічні методи дослідження; обчислювальні методи. **Результати:** Спорт стає альтернативою для підлітків, де причинами, які спонукають їх займатися становиться наступне: зміцнення здоров'я, поліпшення статури, розвиток фізичних і вольових якостей, бажання бути не гірше за інших, бути схожим на видатного спортсмена, мода на спорт, прагнення зберегти сімейні спортивні традиції, бажання бути готовим до праці і служби в армії. **Висновки.** Важливим показником розвитку мотиваційної сфери підлітків є їхні інтереси, форма вияву пізнавальної потреби, яка забезпечить спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності. Потрібність в заняттях спортом в підлітковому віці сприяє ознайомленню з новими фактами дійсності, простежуючи етапи розвитку інтересів: поява нових захоплень, де характерні сумніви, зіткнення соціально-психологічних настанов; розвінчування авторитетів в колі спілкування; формування перших переживань, пов'язаних зі статевим дозріванням; розширення і зміцнення суспільних зв'язків, що істотно залежить від матеріальних умов життя родини, конкретного соціального оточення. Проведені нами діагностування мотивів до занять обраним видом спорту підлітків 14-15 років показало, що на початку дослідження у тхеквондистів більш виражені мотив емоційного задоволення ($t=2,82$; $p<0,05$); мотив фізичного самоствердження ($t=7,94$; $p<0,001$); раціонально-вольовий мотив ($t=13,97$; $p<0,001$); мотив підготовки до професійної діяльності ($t=14,42$; $p<0,001$) відносно велотуристів, в той час у велотуристів більш виражені мотив досягнення успіху ($t=14,36$; $p<0,001$), спортивно-пізнавальний мотив ($t=2,42$; $p<0,05$), громадсько-патріотичний мотив ($t=10,03$; $p<0,001$) відносно тхеквондистів. За даними діагностування мотивації до успіху та подолання невдач підлітків 14-15 років нами визначено, що чим вище рівень до успіху – досягнення мети, тим нижчий показник готовності до ризику в підлітковому віці; сильно мотивований підліток на успіх має високу готовність до ризику, рідше потрапляє в незручні ситуації, ніж ті підлітки, що мають високу готовність до ризику, але високу мотивацію до уникнення невдач (захист). І навпаки, коли у підлітка є висока мотивація до уникнення невдач (захист), це є перешкодою мотиву до успіху – досягнення мети.

Ключові слова: тхеквондо, велотуризм, мотивація, мотив, спортивна діяльність.

Вступ. Упродовж останніх років однією з найбільш актуальних соціально-педагогічних проблем є ставлення підлітків до занять фізичною культурою й спортом. Численні дослідження вказують на те, що фізична діяльність не є для підлітків необхідністю (Багірова, 2014; Певнева, 2011; Мулик, 2015; Холлифорд,

& Уиддет, 2014). Причина цього – різке зростання технічного прогресу, особливості сучасних умов життя, збільшення навчального навантаження, інтенсивне зростання обсягів інформації, а також недостатній рівень інформації про здоровий спосіб життя та стан особистого

здоров'я (Гиссен, 2010; Чой Сунг Мо, 2005).

Як стверджують спеціалісти серед різних психологічних феноменів проблеми мотиву і мотивації у спортивній психології посідають одне із провідних місць Термін «мотивація» являє собою більш широке поняття, ніж термін «мотив». Слово «мотивація» використовується в сучасній спортивній психології у двоякому сенсі: воно визначає систему чинників, що детермінують поведінку (сюди входять, зокрема, потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення тощо) та характеристику процесу, що стимулює і підтримує поведінкову активність на певному рівні (Безверхня, 2004; Певнева, 2011).

За даними спортивних психологів мотивація – це сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості; це всі мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники, які обумовлюють поведінку підлітка. Мотиви є відносно стійкими рисами (проявами, атрибутами) особистості. Коли ми стверджуємо, що окремій людині притаманний пізнавальний мотив, то мається на увазі, що в багатьох ситуаціях вона виявляє інтерес до змісту і процесу діяльності, або пізнавальну мотивацію (Багірова, 2014; Ильин, 2009).

В той час, система спортивної діяльності потребує якісного й інноваційного підходу до потреб підлітків, формування стійких мотивів і мотивацій до занять спортом, як важливого складника здорового способу життя та позитивної соціальної поведінки (Ильин, 2009; Пруднікова, 2018; Пруднікова, 2019). Наряду з цим, питань, що стосуються порівняння мотивації до спортивної діяльності підлітків в ациклічних і циклічних видах спорту практично відсутні тому є актуальною проблемою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дослідження виконувалися відповідно до плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури Міністерства освіти і науки України на 2016-2020 рр. кафедри

єдиноборств «Психо-сенсорна регуляція рухової діяльності спортсменів ситуативних видів спорту» (номер державної реєстрації 0116U008943) та Харківської державної академії фізичної культури Міністерства освіти і науки України на 2019-2023 рр. кафедри зимових видів спорту, велоспорту та туризму за темою «Оптимізація тренувального процесу в циклічних та екстремальних видах спорту» (номер державної реєстрації 0119U100439).

Мета дослідження – визначити потреби та рівень мотивації до тренувальних занять підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо та велотуризмом.

Завдання дослідження:

1. Теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури з проблем дослідження мотиваційної сфери підлітків в спорті.

2. Виявити та провести порівняльний аналіз мотивів до тренувальних занять підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо та велотуризмом.

3. Визначити та провести порівняльний аналіз рівня мотивації до успіху та подолання невдач підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо та велотуризмом.

Матеріали та методи дослідження. В дослідженнях прийняли участь 51 спортсмен рівня I-II розряду, з них 26 тхеквондистів і 25 велотуристів. Використовувалися загальноприйняті методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; психологічні методи дослідження; обчислювальні методи.

В психологічних дослідженнях нами використовувалося наступне: методика «Мотиви до занять спортом», призначена для виявлення домінуючих цілей (особистих значень) занять спортом і включає в себе 10 мотивів-категорій, які відповідають певним висловлюванням (думкам). Базується на виборі одного з попарно запропонованих суджень. Головна умова – кожне судження зіставляється зі

всіма іншими; всього для 10 мотивів-категорій мається 45 пар суджень для зіставлення; методика діагностики «Мотивація до успіху Т. Елерса», призначена для виявлення мотиваційної направленості особистості на досягнення успіху. Пропонується 41 питання, на кожен з яких дається відповідь «так» або «ні». Головна умова – чим більша сума балів, тим вище рівень мотивації до досягнення успіху; методика діагностики «Особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса», призначена для діагностики мотиваційної направленості особистості на уникнення невдач. Пропонується перелік слів з 30 рядків по три слова в кожному. В кожному рядку вибирається тільки одне з трьох слів, яке найбільш точно вас характеризує, і відмічаєте його. Головна умова – чим більша сума балів, тим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

Результати дослідження та їх обговорення. Підлітковий вік характеризується швидким, нерівномірним зростом і розвитком організму, де нервова система в цей період життя ще не зовсім готова витримати сильні, тривалі подразники та часто перебуває під їх впливом у стані загальмованості або сильного збудження (Шеффер, 2003). Тому ціннісні орієнтації ускладнюються, стають більш ліберальними, незалежними, відбувається безумовне схиляння перед визнаними цінностями. Деякі суспільні цінності, зокрема допомога, самопожертва, у підлітковому віці тимчасово втрачають своє значення, натомість актуальними стають соціальний статус, авторитет, економічна і світоглядна самостійність, зовнішній вигляд.

Спорт стає альтернативою для підлітків, де причинами, які побуджують ним займатися є наступне: зміцнення здоров'я, поліпшення статури, розвиток фізичних і вольових якостей, бажання бути не гірше за інших, бути схожим на видатного спортсмена, мода на спорт, прагнення зберегти сімейні спортивні традиції, бажання бути готовим до праці і служби в армії. В загальноосвітніх та

дитячо-юнацьких спортивних школах створюються як спеціальні спортивні класи, так і різні гуртки, де під керівництвом досвідчених тренерів-педагогів юні спортсмени засвоюють техніку та тактику обраного виду спорту, беруть участь у спортивно-масових заходах. Одним з популярних та доступних видів спорту в цих закладах є єдиноборства, особливо тхеквондо, де тренування спортсменів здійснюються в більшості своєї у спортивному залі.

Тхеквондо навчає самозахисту без використання зброї, виконуючі удар ногою в стрибку або польоті за допомогою рук. Він має свої принципи, такі як чесність, наполегливість, самовладання, неприборканий дух, шанобливість. Основні завдання: оптимальний розвиток фізичних якостей; розвиток комунікативних якостей; початкове навчання вмінню самовираження; формування життєвих важливих рухових вмінь та навичок; виховання особистості; привчання до регулярної спортивної діяльності та здорового образу життя (Чой Сунг Мо, 2005; Чой Сунг Мо, 2007).

Велотуризм теж захоплює м. Харків. Цей вид спортивної дисципліни, що відноситься до неолімпійських видів спорту. Велосипедний туризм містить в собі як елементи велосипедної гонки на час, так і елементи тривалого багатоденного автомобільного ралі - курсування по заданому шляху із застосуванням навігаційних приладів (GPS-приладу, компаса, карт) з використанням навичок орієнтування. Основними завданнями цього виду виступає гармонійний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та попередження захворювань, забезпечення повноцінного відпочинку, підтримання високої працездатності, досягнення активної творчості.

Тому нам було цікаво визначити, а яка різниця у мотивації до тренувальних занять у підлітків 14-15 років в цих двох різних видах спорту (Мулик, 2015; Пруднікова, 2018).

Психологічні дослідження підлітків 14-15 років, показали, що є різниця між отриманими показниками «Мотиви до

занять спортом» тхеквондистів і велотуристів, котрі проходили протягом року (рис. 1).

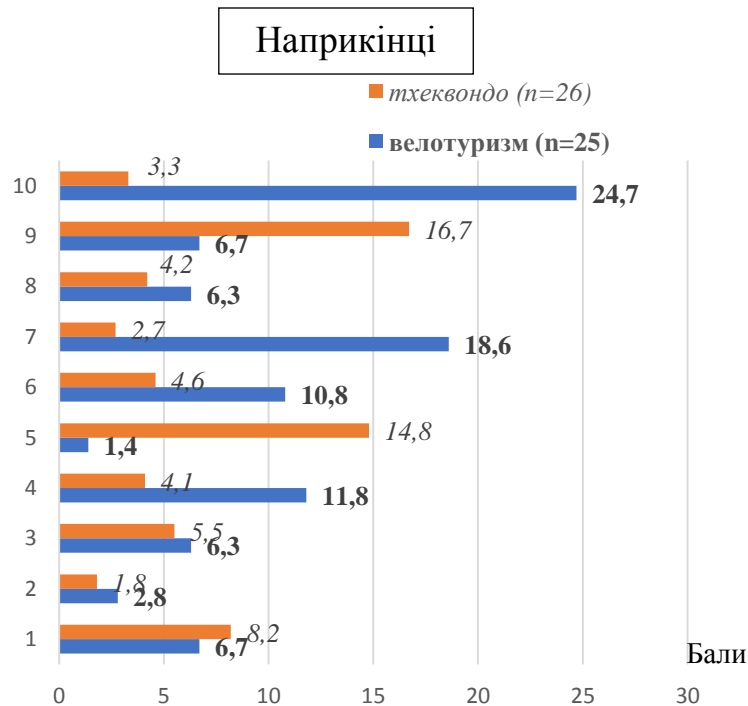
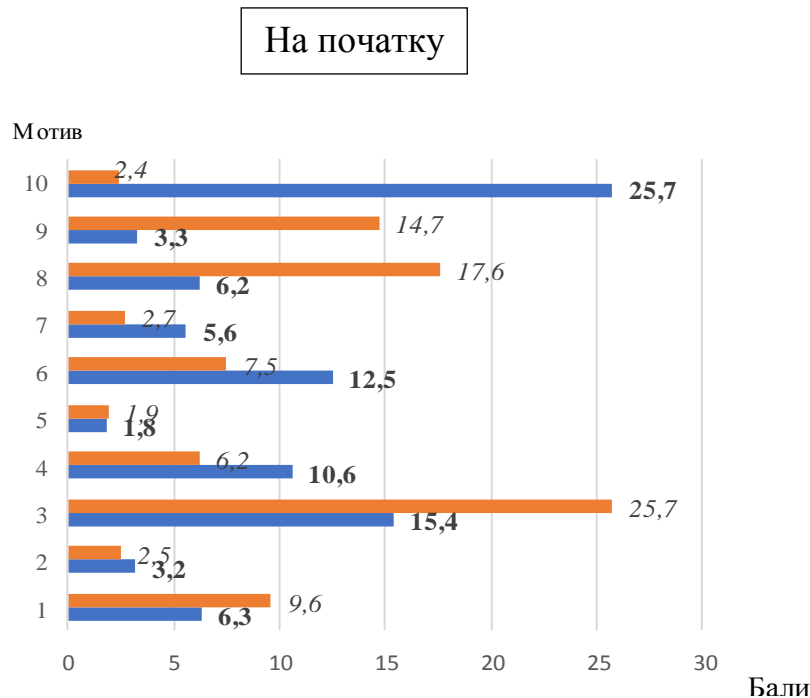

Рис. 1. Середні показники «Мотиви до занять спортом» підлітків 14-15 років на початку та наприкінці дослідження

1 – мотив емоційного задоволення; 2 – мотив соціального самоствердження; 3 – мотив фізичного самоствердження; 4 – соціально-емоційний мотив; 5 – соціально-моральний мотив; 6 – мотив досягнення успіху в спорті; 7 – спортивно-пізнавальний мотив; 8 – раціонально-вольовий (рекреаційний) мотив; 9 – мотив підготовки до професійної діяльності; 10 – громадсько-патріотичний мотив.

Проведений порівняльний аналіз показників підлітків 14-15 років на початку свідчать, про те, що у тхекводистів більш виражені наступні мотиви: емоційне задоволення ($t=2,82$; $p<0,05$); фізичне самоствердження ($t=7,94$; $p<0,001$); раціонально-вольовий ($t=13,97$; $p<0,001$); підготовка до професійної

діяльності ($t=14,42$; $p<0,001$) відносно велотуристів (рис. 2). Тоді як, у велотуристів більш виражені мотив досягнення успіху ($t=14,36$; $p<0,001$), спортивно-пізнавальний мотив ($t=2,42$; $p<0,05$) та громадсько-патріотичний мотив ($t=10,03$; $p<0,001$) відносно тхеквондистів (рис. 2).

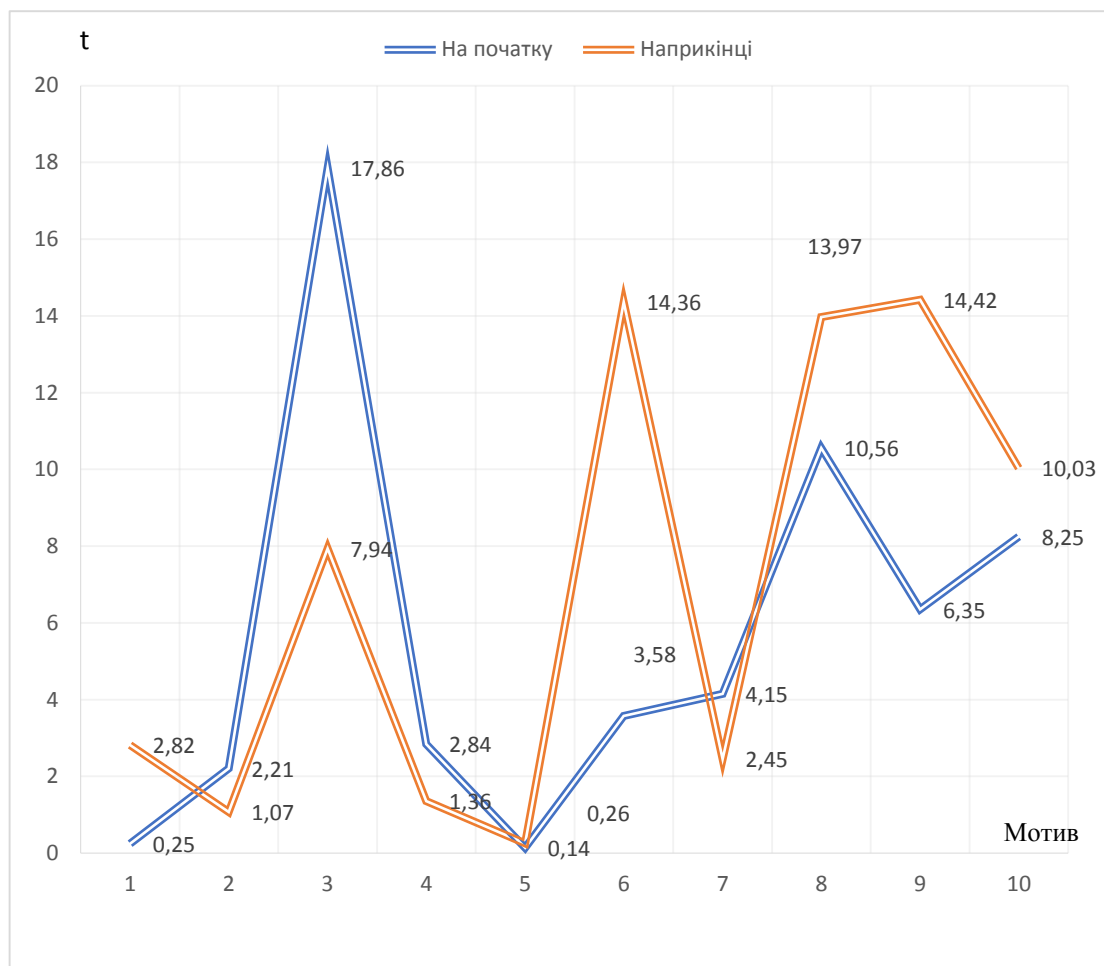

Рис.2. Числові значення t-критерію і вірогідні рівні (p) між середніми показниками підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо і велосипедним туризмом на початку та наприкінці дослідження ($n_1=26$; $n_2=25$)

1 – мотив емоційного задоволення; 2 – мотив соціального самоствердження; 3 – мотив фізичного самоствердження; 4 – соціально-емоційний мотив; 5 – соціально-моральний мотив; 6 – мотив досягнення успіху в спорті; 7 – спортивно-пізнавальний мотив; 8 – раціонально-вольовий (рекреаційний) мотив; 9 – мотив підготовки до професійної діяльності; 10 – громадсько-патріотичний мотив.

Таким чином, на початку дослідження у спортсменів 14-15 років, які займаються тхеквондо переважали прагнення, що відображають радість руху і фізичних зусиль, прагнення до фізичного розвитку, становлення характеру, бажання займатися спортом для компенсації

дефіциту рухової активності, тоді як, у велотуристів прагнення поліпшити особисті спортивні результати, прагнення до вивчення питань технічної і тактичної підготовки, прагнення до спортивного вдосконалення для підтримки престижу колективу, міста тощо. Далі, наприкінці

дослідження діагностування мотивів у велотуристів визнало зміни відносно показників тхеквондистів у наступних мотивах: соціального і фізичного самоствердженні ($t=2,21$; $t=17,86$; $p<0,05-001$); соціально-емоційного ($t=2,84$; $p<0,05$); досягнення успіху ($t=3,38$; $p<0,01$); спортивно-пізнавальному ($t=4,15$; $p<0,01$); раціонально-вольовому ($t=10,56$; $p<0,001$); громадсько-патріотичному ($t=8,25$; $p<0,001$). Однак у тхеквондистів, все ж була визначена статична відмінність у мотиві – підготовка до професійної діяльності відносно велотуристів (рис. 2).

Нами визначено, що заняття велосипедним туризмом більш сприяли до прагнення проявити себе з точки зору особистого престижу, поваги до знайомих, ставленню характеру, соціальної і емоційної розкутості, бажання в подальшому займатися спортом взагалі. На початку дослідження рівень мотивації до успіху та подолання невдач в обох групах не мали значної різниці, тому наприкінці проаналізований рівень мотивації до успіху тхеквондистів і велотуристів 14-15 років показав наступне: низький рівень 34 % та 25 %, середній 50 % та 63 %, помірно високий 16 % та 12 %, помірньо високий 16 % та 12 % (рис. 3).

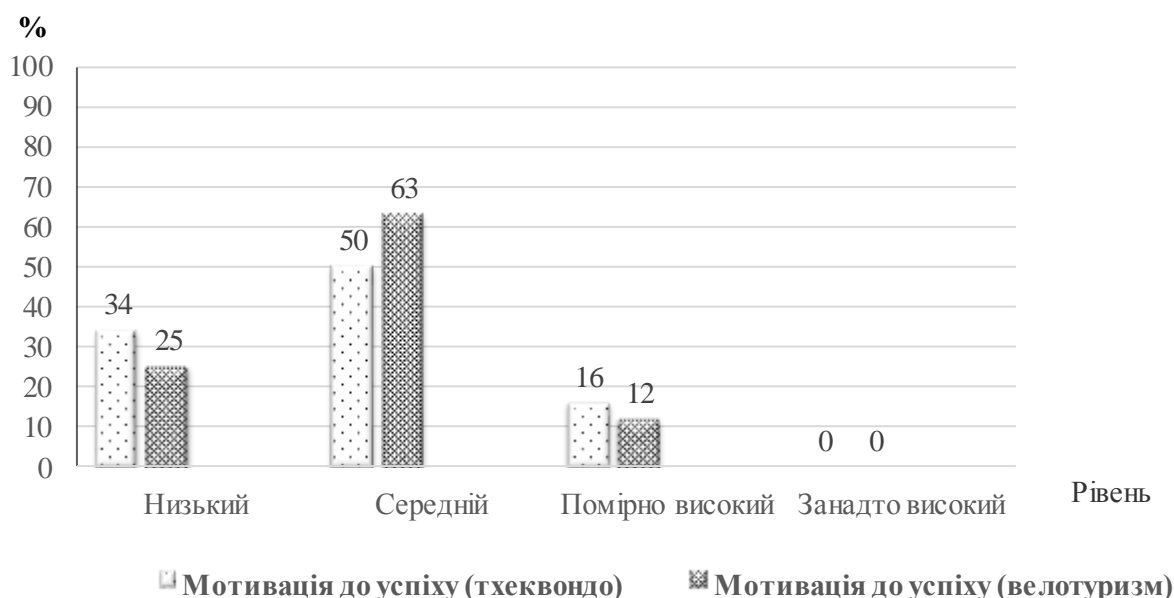

Рис.3. Рівень мотивації до успіху підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо і велосипедним туризмом наприкінці дослідження, % ($n_1=26$; $n_2=25$)

Дослідження показали, що підлітки з високим рівнем захисту, тобто страхом перед нещасними випадками, частіше попадають у подібні неприємності, чим ті, які мають високу мотивацію на успіх. Показали також, що підлітки, які бояться невдач, тобто у яких високий рівень захисту, віддають перевагу малому, або, навпаки, надмірно великому ризику, де невдача не загрожує престижу. Далі, порівняння результатів мотивації до невдач обох груп показали, що у

тхеквондистів 67 % середній рівень та 33 % помірно високий, тоді як у велотуристів 50 % середній рівень та 50 % помірно високий (рис. 4). Отримані дані діагностування свідчать про те, що водночас ефективно долучення юних спортсменів до складної системи фізичного виховання і спорту передбачає формування адекватних сьогоденню соціально-моральних та громадсько-патріотичних норм поведінки.

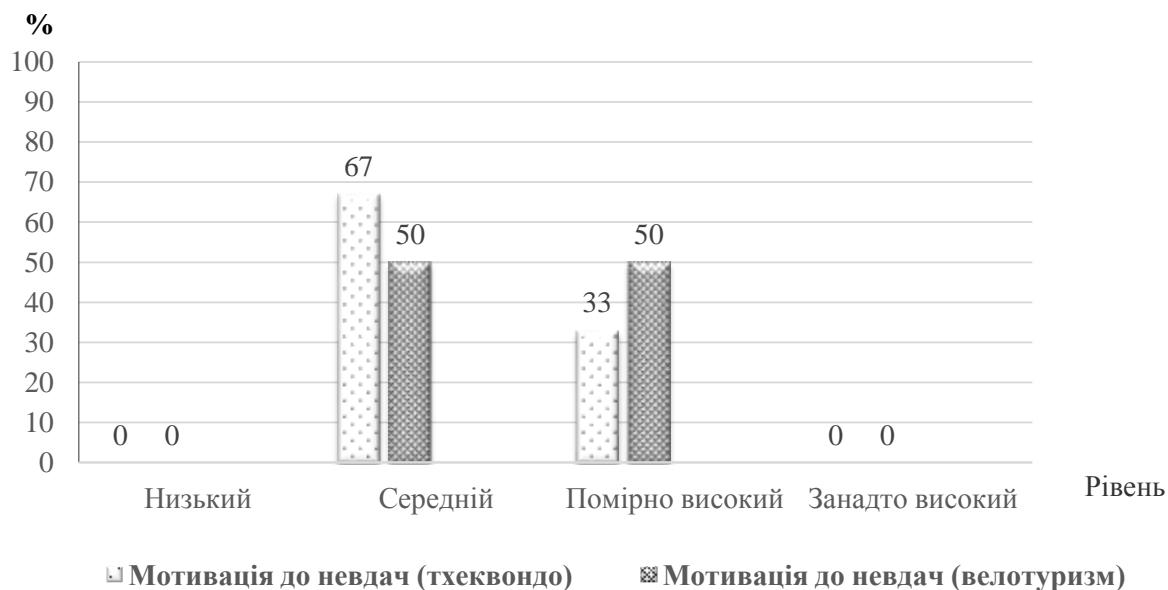

Рис.4. Рівень мотивації до невдач підлітків 14-15 років, які займаються тхеквондо і велосипедним туризмом наприкінці дослідження, % ($n_1=26$; $n_2=25$)

Почуття дорослості займає суттєве місце у внутрішній позиції підлітка, воно визначається тим, що підліток уже не бажає, щоб його вважали дитиною, він вимагає «ролі дорослого». Але реалізувати цю потребу у складній діяльності підліток, як правило, не може. Звідси – прагнення до «зовнішньої дорослості», яке виявляється у зовнішніх атрибутах: модний одяг, зміна зачісок, «коштовні» іграшки, паління тощо.

Можливо підліток знаходиться у постійному пошуку «норми» поведінки, зовнішнього вигляду, внутрішньої позиції тощо. Однак для цього віку, тобто у 14-15 років характерна диспропорція, тобто відсутність «норми». Цю диспропорцію ускладнює різниця у темпах психічного та фізичного розвитку. Цікавим є і той факт, що на основі готовності до праці формується свідоме прагнення підлітка реалізувати свої потенційні можливості. Саме розгорнута суспільно-корисна діяльність, де її види (навчання, фізична робота, спортивні, організаційні справи) об'єднані єдиним стрижнем – мотивом користі для інших, отримує провідне значення у психологічному розвитку

підлітків, визначає суспільну сутність дитини.

Висновки:

1. Важливим показником розвитку мотиваційної сфери підлітків є їхні інтереси, форма вияву пізнавальної потреби, яка забезпечить спрямованість особистості на усвідомлення цілей спортивної діяльності. Потрібність в заняттях спортом в підлітковому віці сприяє ознайомленню з новими фактами дійсності, простежуючи етапи розвитку інтересів: поява нових захоплень, де характерні сумніви, зіткнення соціально-психологічних настанов; розвінчування авторитетів в колі спілкування; формування перших переживань, пов'язаних зі статевим дозріванням; розширення і зміцнення суспільних зв'язків, що істотно залежить від матеріальних умов життя родини, конкретного соціального оточення.

2. Проведені нами діагностування мотивів до занять обраним видом спорту підлітків 14-15 років показало, що на початку дослідження у тхеквондистів більш виражені мотив емоційного задоволення ($t=2,82$; $p<0,05$); мотив фізичного самоствердження ($t=7,94$;

$p < 0,001$); раціонально-вольовий мотив ($t=13,97$; $p < 0,001$); мотив підготовки до професійної діяльності ($t=14,42$; $p < 0,001$) відносно велотуристів, в той час у велотуристів більш виражені мотив досягнення успіху ($t=14,36$; $p < 0,001$), спортивно-пізнавальний мотив ($t=2,42$; $p < 0,05$), громадсько-патріотичний мотив ($t=10,03$; $p < 0,001$) відносно тхеквондистів.

3. За даними діагностування мотивації до успіху та подолання невдач підлітків 14-15 років нами визначено, що чим вище рівень до успіху – досягнення мети, тим нижчий показник готовності до ризику в підлітковому віці; сильно мотивований підліток на успіх має високу готовність до ризику, рідше потрапляє в незручні ситуації, ніж ті підлітки, що мають високу готовність до ризику, але

високу мотивацію до уникнення невдач (захист). І навпаки, коли у підлітка є висока мотивація до уникнення невдач (захист), це є перешкодою мотиву до успіху – досягнення мети.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку будуть спрямовані на порівняння показників морфо-функціонального стану тхеквондистів і велотуристів 14-15 років протягом року занять.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Багадирова, С. К. (2014). *Матеріали к курсу «Спортивная психология»*. Изд. Магарин О. Г., Майкоп.
- Безверхняя, Г. В. (2004). *Возрастная динамика мотивационных приоритетов школьников к занятиям физической культурой и спортом*. Логос, Москва.
- Гиссен, Л. Д. (2010). *Психология и психогигиена в спорте. 2-е изд., стереот.* Советский спорт, Москва.
- Ильин, Е. П. (2009). *Психология спорта*. Питер, Санкт-Петербург.
- Мулик, К. В. (2015). *Спортивно-оздоровчий туризм в системі фізичного виховання школярів і студентів*. Монографія.
- Певнева, А. Н. (2011). *Психические состояния личности : практическое руководство*. ГГУ им. Ф. Скорины, Гомель.
- Пруднікова, М. С. (2018). Дослідження мотивів до занять спортивним туризмом підлітків 8-х класів м. Харків. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. 11 (105). 125-130.
- Пруднікова, М. С. (2019). Мотивація до занять спортом на початкових етапах тренування. *Основи побудови тренувального процесу в циклічних та екстремальних видах спорту. Збірник наукових праць, ХДАФК*, 3, 205-208.
- Холлифорд, С., & Уиддет, С. (2014). *Мотивация*. Гиппо-Москва, Москва.
- Чой Сунг Мо. (2005.) *Тхэквондо для начинающих*. Феникс, Москва.
- Чой Сунг Мо. (2007). *Азбука Тхэквондо*. Неоглори, Москва.
- Шеффер, Д. (2003). *Дети и подростки. Психология развития*. СПб., Питер.

Стаття надійшла до редакції: 28.12.2019 р.

Опубліковано: 12.02.2020 р.

Аннотация. Прудникова М. С., Мулик Е. В. *Мотивация к спортивной деятельности подростков 14-15 лет, которые занимаются тхэквондо и велотуризмом. Цель: определить потребности и мотивацию к тренировочным занятиям подростков 14-15 лет, которые занимаются тхэквондо и велосипедным туризмом. Материал и методы. В исследованиях приняли участие 51 спортсмен уровня I-II разряд, из них 26 тхэквондистов и 25 велотуристов. Использовались общепринятые методы исследования: теоретический*

анализ и обобщение научно-методической литературы; педагогические и психологические методы исследования; вычислительные методы. **Результаты:** спорт все чаще становится альтернативой для подростков, причины, которые заставляют заниматься спортом следующие: укрепление здоровья, улучшение телосложения, развитие физических и волевых качеств, желание быть не хуже других и похожим на известного спортсмена, мода и спорт, стремление сохранить семейные спортивные традиции, желание быть готовым к труду и службе в армии. **Выводы.** Важным показателем развития мотивационной сферы подростков являются их интересы, форма проявления познавательных потребностей, которые обеспечивают осознанное развитие личности в конкретной деятельности. Потребность в занятиях спортом в подростковом возрасте даёт возможность знакомится с новыми факторами действительности и проследживать следующие этапы развития интересов: появление новых увлечений, которые подвержены сомнениям, столкновениям социально-психологических состояний, становлению авторитетов в кругу общения; формированию первых переживаний, связанных с половым созреванием; расширению и укреплению общественных связей, которые зависят от материальных условий подростка и конкретного социального окружения. Проведенная диагностика мотивов к занятиям избранным видом спорта подростков 14-15 лет показала, что в начале исследования у тхэквондистов больше выражены мотив эмоционального удовлетворения ($t=2,82$; $p<0,05$); мотив физического самоутверждения ($t=7,94$; $p<0,001$); рационально-волевой мотив ($t=13,97$; $p<0,001$); мотив подготовки к профессиональной деятельности ($t=14,42$; $p<0,001$) относительно велотуристов. У велотуристов больше выражены мотив достижения успеха ($t=14,36$; $p<0,001$), спортивно-познавательный мотив ($t=2,42$; $p<0,05$); гражданско-патриотический мотив ($t=10,03$; $p<0,001$) относительно тхэквондистов. Данные диагностики мотивации к успеху и преодоления неудач подростков 14-15 лет показали, что чем выше уровень к успеху – достижение цели, тем ниже показатель готовности к риску в подростковом возрасте; сильно мотивированный подросток на успех имеет высокую готовность к риску и редко попадает в нестандартные ситуации, относительно тех подростков, которые имеют высокую готовность к риску, но высокую мотивацию к преодолению неудач (защита). И наоборот, когда у подростка есть высокая мотивация к преодолению неудач, она же и является препятствием мотивации к успеху – достижение цели.

Ключевые слова: тхэквондо, велотуризм, мотивация, мотив, спортивная деятельность.

Abstract. Prudnikova M., Mulyk K. Motivation for sports activities of teenagers of 14-15 years old who are engaged in taekwondo and cycling tourism. Purpose: to determine the needs and motivation before training sessions for teenagers 14-15 years old who are engaged in taekwondo and cycling tourism. **Material and methods.** The studies were attended by 51 athletes I-II categories, which were 26 taekwondo and 25 cycling tourism. Research methods used: theoretical analysis and generalization of scientific and methodological literature; pedagogical and psychological research methods; computational methods. **Results:** sports are increasingly becoming an alternative for adolescents. The reasons that make you play sports are as follows: improving health, improving physique, developing physical and strong-willed qualities, the desire to be no worse than others and similar to a famous athlete, fashion and sports, the desire to maintain family sports traditions, the desire to be ready for work and military service. **Conclusions.** An important indicator of the development of the motivational sphere of adolescents is their interests, the form of manifestation of cognitive needs that will ensure the conscious development of the individual in a particular activity. The need for sports in adolescence makes it possible to get acquainted with new factors of reality and to trace the following stages in the development of interests: the emergence of new hobbies that are subject to doubt, clashes of socio-psychological states, the formation of authority in the circle of friends; the formation of the first experiences associated with puberty; expanding and strengthening social ties, which depend on the material conditions of the adolescent and the specific social environment. Diagnostics of motives for

practicing the chosen sport of adolescents aged 14-15 showed that at the beginning of the study, taekwondo players more expressed the motive for emotional satisfaction ($t=2,82$; $p<0,05$); motive of physical self-affirmation ($t=7,94$; $p<0,001$); rational-volitional motive ($t=13,97$; $p<0,001$); motive of preparation for professional activity ($t=14,42$; $p<0,001$) relative to cycle tourists. Cyclists more pronounced motive for success ($t=14,36$; $p<0,001$), sports and cognitive motive ($t=2,42$; $p<0,05$); civil-patriotic motive ($t=10,03$; $p<0,001$) relative to taekwondo. Diagnostic data on the motivation for success and overcoming failures of adolescents aged 14-15 showed that the higher the level of success - achieving the goal, the lower the rate of risk preparedness in adolescence; a highly motivated teenager for success has a high risk appetite and rarely finds himself in unusual situations, relative to those adolescents who have a high risk appetite, but a high motivation to overcome failures (protection). Conversely, when a teenager has a high motivation to overcome failures, it is also an obstacle to motivation for success - achieving a goal.

Keywords: taekwondo, cycling tourism, motivation, motive, sports activities.

References

- Bagadirova, S. K. (2014). *Materialy k kursu «Sportivnaja psihologija»*. Izd. Magarin O. G., Majkop.
- Bezverhnjaja, G. V. (2004). *Vozrastnaja dinamika motivacionnyh prioritetov shkol'nikov k zanjatijam fizicheskoj kul'turoj i sportom*. Logos, Moskva.
- Gissen, L. D. (2010). *Psihologija i psihigigiena v sporte. 2-e izd., stereot.* Sovetskij sport, Moskva.
- Il'in, E. P. (2009). *Psihologija sporta*. Piter, Sankt-Peterburg.
- Mulyk, K. V. (2015). *Sportyvno-ozdorovchij turizm v systemi fizychnogo vyhovannja shkoljariv i studentiv*. Monografija.
- Pevneva, A. N. (2011). *Psihicheskie sostojanija lichnosti : prakticheskoe rukovodstvo*. GGU im. F. Skoriny, Gomel'.
- Prudnikova, M. S. (2018). *Doslidzhennja motyviv do zanjat' sportyvnyh turizmom pidlitkiv 8-h klasiv m. Harkiv. Naukovyj chasopys Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni M.P. Dragomanova*. 11 (105). 125-130.
- Prudnikova, M. S. (2019). *Motyvacija do zanjat' sportom na pochatkovyh etapah trenuvannja Osnovy pobudovy trenuval'nogo procesu v cyklichnyh ta ekstremal'nyh vyдах sportu. Zbirnyk naukovyh prac'*, HDAFK, 3, 205-208.
- Holliford, S., & Uiddet, S. (2014). *Motivacija*. Gippo-Moskva, Moskva.
- Choj Sung Mo. (2005.) *Thjektivondo dlja nachinajushhih*. Feniks, Moskva.
- Choj Sung Mo. (2007). *Azbuka Thjektivondo*. Neoglori, Moskva.
- Sheffer, D. (2003). *Deti i podrostki*. Psihologija razvitija. SPb., Piter.

Відомості про авторів:

Пруднікова Марина Сергіївна: к.фіз.вих., доцент, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Пруднікова Марина Сергеевна, к.физ.вос., доцент, Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Maryna Prudnikova: Phd (Physical Education and Sport), Associate Professor, Kharkov State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya st., 99, Kharkov, 61058, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-9510-3963>

E-mail: marinaprudnikova72@gmail.com

Мулик Катерина Віталіївна: д.пед.н., професор, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Мулик Екатерина Витальевна, д.пед.н., профессор, Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Kateryna Mulyk: Doctor of pedagogical sciences, Professor, Kharkov State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya st., 99, Kharkov, 61058, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-6819-971X>

E-mail: kateryna.mulyk@gmail.com